

İBRAHİM HAKKI KONYALI’NIN HAYATI¹

İbrahim Hakkı Konyalı’nın doğum yılı konusunda uzun süre net bir tarih ortaya çıkarılamamıştır. Ancak onun vefat ettiği tarihten iki gün sonra yani 22.08.1984 tarihinde kendi adıyla İstanbul Üsküdar’da kurulan kütüphanede bulunan ve Ethem Ruhi Balkan’a ait olan “İbrahim Hakkı Konyalı ve Eserleri” adlı kitabın son sayfasında, Mustafa Özdamar imzalı el yazısında Konyalı’nın doğum ve ölüm tarihi şöyle izah edilmiştir. “Doğum tarihinin miladiye çevrilmiş şeklini bizzat kendisi (İbrahim Hakkı Konyalı) 1896 olarak değiştirmiştir. Bu duruma göre hocanın doğum ve ölüm tarihleri şöyle yazılmalıdır: 1896-1984”.

Konyalı, 1312 Rumi ve 1896 Miladi yılında Konya’da Akıncılar-Mihmandar Mahallesi’nde dünyaya gelmiştir. Hal tercümesinde bu konuda şu bilgileri vermektedir: “Konya’da Selçuk sarayının Akıncı kapısının yol aşırı 20 metre kadar doğusundaki tarihi evimizde doğdum. Babam Mustafa Efendi, Takva Hoca’dan icazet almış bir ilim adamıdır. Dedem Hacı Mustafa Ağa’dır. Ninem Fatma Hanım’ın çocukları öldüğü için babama dedemin adını vermişler. Büyük dedem Hacı Mehmet, onun babası yine Mustafa’dır. Soyadımız Nalbantzade’dır. Dedelerim Selçuklu Akıncılarının Baytar nalbantları idiler.”

Konyalı, gelecekte tarih ve sanata olan yatkınlığının ve enginliğinin ilk göstergesi olan ve çocukluğunu da geçirdiği ev ve mahalleyi ise şöyle tasvir etmektedir: “Sarayın akıncı kapısı köşkün solunda idi. Harap halini bilirim. Evimiz bu kapının karşısında Şehitler Çeşmesi’ni içine alan üçgen şekilli parseldedir.”

Annesi Hatice Hanım da meşhur Atazade İbrahim Ağa’nın kızıdır. İbrahim Hakkı Konyalı, ailesinin baba tarafından Anadolu Selçuklularına ulaştığından, nalbant sözünün ise günümüzün veteriner hekimine eş olduğundan söz etmektedir. I. Sultan Alâeddin Keykubad

---

¹ İbrahim Hakkı Konyalı’nın hayatı ve eserlerini tanıtan bu çalışma, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Zahir Ertekin’in “İbrahim Hakkı Konyalı ve Eserlerinde Sanat Tarihi” konulu Doktora çalışmasından alınarak hazırlanmıştır. Sayın M.Zahir Ertekin’e teşekkür ediyoruz.

zamanında ordu atlarını tedavi eden dedelerine ait aletleri küçüklüğünde evlerinde gördüğünü de ifade etmektedir.

“İslah-ı Medaris-i İslamiye” mektebinin seçkin ve parlak öğrencilerindendi. Çok iyi Arapça bilgisine sahipti. Bu özelliği sonraki yıllarda onu çağımızın eski kitabeleri en iyi okuyan nadir uzmanlarından biri yapacaktır. Rüşdiye’de okumaya devam ederken Hasankaleli büyük alim ve mutasavvıf Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Marifetname adlı eserini okudu. Çok beğendiği bu eserden dolayı yazarının ismi olan “Hakkı” yı kendisi için de kullanmaya başladı. Böylece resmiyetteki İbrahim Atis, artık İbrahim Hakkı Konyalı oldu.

Konyalı, hal tercümesinde mahallesi ve çocukluk anılarıyla ilgili şunları kaydeder: “Bizim mahallenin adı Akıncı Mahallesi idi. Sonra Mihmandar Mahallesi adını aldı. Mahallemizde Selçuklu eserleri iç içe girmiş, yan yana sıralanmış gibiydi. Karatayi’nin kardeşi, Kemaleddin Turumtaş’ın ve Seyfeddin Karasungur’un medrese ve türbeleri, Akıncı ve Kınacı mescitleri, Mevlana’nın gühertaş medresesi, Kadı İzzettin medrese ve mescit ve türbesi, Hatuniye (Kütük Minare) manzumesi, Ruzbe Mescidi burada idiler. Baba tarafından ilk dedem buradakilerin komşuları idiler. Gühertaş tarafından yaptırılan medresesi kız öğretmen okulunun karşısında idi. Mevlana, yetiştirmesi Simya’yı mürşidi Şemsi Tebrizi’ye bu medresede nikâhlanmış ve burada oturmalarını sağlamıştır. Mevlana ve mürşidi namazlarını imamlığını yaptığım Akıncı mescidinde kılarlardı. Ben o vakit bilmeyerek dedemin ve mürşidinin mescidinde imamlık yapmak şerefine erdim. Mescidin sağındaki onların suyunu içtiği çeşmenin suyunu içtim. Bu mescidin yanında Konya’da valilik yapan Osmanlı şehzadelerinin kışlık sarayları vardı. Evimizin balkonundan ve penceresinden Karatayi’nin eviyle selamlaşırđık.”

Konyalı, kişilik olarak meraklı, sorgulayan ve incelemeyi seven bir yapıya sahiptir. Makalelerinin satır aralarında, onu tanıyan şahısların anlattıklarında ve kendi yazdığı hal tercümelerinde bunu görmek mümkündür. Ayrıca başarılarıyla tanınan genç bir öğrenci olan Konyalı, iş hayatının her safhasında ve çalıştığı her yerde tarihi araştırmalar yapar, ilmi incelemelerde bulunur ve bunları kayıt altına alırdı. Bu konu ile ilgili hal tercümesinde şunlar kayıtlıdır: “Bütün hizmetlerim sırasında tarihi ve

ilmi incelemeler yaptım. Tetkiklerimi defterlerime yazdım. Kütüphane ve arşivimi eşsiz ve kıymetli eserlerle zenginleştirdim”. Bahsettiği defterlerin birçoğu halen kendi adıyla kurulan kütüphanede muhafaza edilmektedir.

Avukat ve gazeteci Ethem Ruhi Balkan, İbrahim Hakkı Konyalı hayattayken, yani daha o, hararetli bir şekilde tarih ve sanat çalışmaları ile yazı ve gazetecilik yaptığı zamanlarda (1941 yılında) küçük bir kitapçık şeklinde yayınladığı hayatında şunları aktarmaktadır: “İbrahim Hakkı Konyalı, her mektepten birincilikle çıkmıştır. Onun nezaheti ve ateşli zekâsı daha mektep sıralarında muhitine ve memleketine birçok şeyler vaat ediyordu. O, talebe iken mektep idarelerinin kendinden sonraki sınıflara hocalık yapardı. Daha talebe iken Konyalılar bu değerli çocuklarını hitabet kürsülerinde dinlemekten büyük bir zevk duyarlardı.”

Konyalı'nın eski medrese eğitim sistemini benimsemeyen, kör taassuba karşı ve taassupla mücadele eden bir yapısı vardır. Genelde neşriyat ve ilim ile uğraşır siyasetle hiç meşgul olmazdı.

Adeta bir öz donanımla dünyaya gelen Konyalı, hayatının çeşitli yıllarında meraklarıyla kendini ortaya koymuştur. Bütün okul aşamalarını derece ile bitirmiş olması bunun ispatı hükmündedir. Dil öğrenmek için çabası, kitabe okuma merakı, arşivleri tetkik yeteneği ve sabrı onu ayıran önemli özelliklerindedir. Çok yönlü ve çok çalışkan, aynı zamanda duyarlı ve detaycı, mücadeleci, azimli, zorluklara dayanıklı, kaderci bir kişiliğe sahiptir.

İ.H. Konyalı Erzurum'da Çifte Kardeş Mezar Taşını Tetkik Ederken
(İHKK Arşivinden)

İ.H. Konyalı Erzurum'da Kars Kapısında Bir Mezar Taşını İnceliyor
(İHKK Arşivinden)

Onun iyi bir meskukat uzmanı olduğunu söylemek gerekmektedir. Birçok kez dile getirdiği ve Batılı bir yazara ait olan “Bana bir avuç eski para veriniz size tarihçi yetiştireyim.” sözünün hakikat olduğunu ve tarih ilminin olmazsa olmazlarından birinin meskukat ilmi olduğunu dile getirmektedir. Konyalı, 4 yıl boyunca dönemin Maarif Umumi Müfettişlerinden ve hem doğu hem de batı aleminin meskukat ilminin büyük alimlerinden Ahmet Tevhit Bey’den meskukat dersi almıştır. Hatta Ahmet Tevhit Bey bazen Konyalı’nın kendisini geçtiğini sevinerek anlatmıştır.

İbrahim Hakkı Konyalı’nın, araştırmaya çok fazla merakı vardı. Küçüklüğünden beri gazeteci ve yazar olmayı düşlemektedir. 19 yaşında iken Konya’da çıkardığı Hakyolu Dergisi bunun delilidir. Bu dergi 4 sayı çıkar ve Konyalı, yazarlık ve gazetecilik için İstanbul’a gelir. İşte onun asıl çalışmaları, araştırmaları burada başlar. Onu tarihçi ve sanat tarihçisi yapacak kişiliği burada şekillenecektir. Onu bir İstanbullu, bir Üsküdarlı yapacak olan da bu devirdir. Zaten hayatının sonuna kadar da İstanbul’dan ayrılmayacaktır.

Bir mimari eseri anlatırken sinirlerine hâkim olamadan küfür ettiği de olmuştur. Yazılarında bunu fark etmek mümkündür. Saha araştırmalarında karşılaştığı tahribat manzaraları onun hassasiyetini artırır ve onu gergin bir hale sokardı. Çünkü o, bu memleketin en ufak sanat eserinin bile ciddi bir şekilde korunması gerektiğine inanırdı. Zaten hayatta iken yaptığı çalışmalara baktığımızda onun bu duyarlılığı bizzat yaşadığı görülmektedir. Aşırı duyarlılığından ötürü nasihat, telkin ve tekliflerde bulunur. Hüzünlenir ve yer yer yapı için yas tutar. Bu tür ifadeler anlatımın içine serpiştirilir. Anlatım yönteminde bu vardır. Aklına o anda ne gelirse onu oraya yazar. Belki daha sonra düzeltmeyi de düşünmezdi.

Eserlerinin çoğaltılmasını ve kendisinden izinsiz olarak basılmasını katiyen istemezdi. Kaybettiği notların ve kitaplarının takibini yapardı. En küçük not ve karalamayı dahi atmamış ve bunların tamamını arşivine kaldırmıştır. Arşivcilik ruhu olağanüstü gelişkindir.

Konyalı, çok farklı alanlarda yazı ve kitaplar neşretmiştir. Biyografi türünden kitapları olduğu gibi sadece tarih, sadece Sanat Tarihi

veya tarih ve Sanat Tarihi birlikte yayımladığı ve yayımlayamadığı kitapları da vardır. Ayrıca Arapça ve Farsçadan çevirilerini kapsayan kitapları bulunmaktadır. Kısaca kültür, sanat ve edebiyat kapsamına girebilecek bütün sosyal bilimlerde söz sahibidir.

İbrahim Hakkı Konyalı ile beraber kütüphanede yaklaşık 4 sene çalışan yazar Mustafa Özdamar, onunla alakalı şunları aktarır:

“Bizim üç buçuk-dört senemiz geçti. Ben 1981’de kütüphaneye geldim rahmetli İbrahim Hakkı Konyalı 1984 Ağustos’unda hakka yürüdü. 3-3,5-4 yıl gibi bir birlikteliğimiz oldu. Bu sürede hocayla bir sürü hatıra yaşadık. Tersinden düzünden bu nehrin hem baharını hem güzünü görmüşüz. Çok hoş anılarımız da oldu, bazen boş, gürültülü anılarımız da oldu. Öyle ki zaman zaman ben hocanın makbul Mustafa’sı oldum, bazen de maktulü oldum. Hâsılı her şeye rağmen her anımız tatlıydı.”

İ.H. Konyalı Erzurum’daki Tarihi Topları Tetkik Eden Heyetin Başında (İHKK Arşivinden)

İ.H. Konyalı Erzurum Ahi Fahreddin Mezar Taşını Tedkik Ederken
(İHKK Arşivinden)

Konyalı'nın, hem yaşı hem de yaratılışı hem de keskin mizacı itibariyle huysuzluğa varan aşırı bir hassasiyeti vardı. Bu durum kendisiyle beraber çalışanlar için zor bir durumdu ama ona da yakışan bir durumdu. Hoca, nerdeyse bir asırlık ömründe sürekli çalışan bir insan, aktivitesini sürekli koruyan bir insandı. Her konuda titiz olan Konyalı, sağlığında Karacaahmet'te yaptırdığı kabri konusunda da titizlik gösterir ve zaman zaman kütüphane çalışanlarını yanına alarak mezarının üstünü ve çevresini temizletirdi. Ben pis mezarda yatmam efem! der, ölüm ve öte dünya ile ilgili yorumsuz teslimiyetini dile getirirdi:

“Efendim, rahmetli anneciğim derdi ki: Üç gün yatak, dördüncü gün toprak!. Ben de bunu istiyorum Cenab-ı Hak'tan. El ayak muhtaç kalmadan; ona buna yük olmadan, üç gün yatak, dördüncü gün toprakta olmak istiyorum! Ben hayrımı hasenatımı yaptım. Fatiha'dan başka bir şey beklemiyorum. Ölmekten korkmuyorum. Kabre girip de toprağa uzanınca, sanki bir asırlık yorgunluktan kurtulup dinlenecekmişim

gibime geliyor. Cenab-ı Hakk'ın rahmetine ve Hazreti Peygamber'in şefaatine güveniyorum...” derdi.

Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cumhuriyet tarihleri boyunca üç padişah, son halife ve yedi cumhurbaşkanı devirlerinin her türlü politik, ekonomik ve sosyal çalkantılarını içine alan ve kendi tabiriyle “hükümetler yapan, hükümetler yıkan” “roman”lık bir hayat hikâyesi vardır.

Kendi alanında en iyi biri olduğu halde kendisine bilim adamı ya da âlim sıfatını yakıştırmazdı. O, “Ben ilim adamı değilim, ilim hadimiyim, ilim âşıklarına hizmet eden bir insanım.” derdi. Hocanın böyle mütevazı bir tarafı vardı.

Şeyhül muharririn Burhan Felek ölmüştü. Konyalı:

“Burhan Felek'ten sonra yaşayan en yaşlı muharrir benim. E şeyh de yaşlı demektir zaten... Şeyhul Muharririnlik payesini almak için Gazeteciler Cemiyetini bekleyecek değilim!” dedi ve öyle imza atmaya başladı. Hatta buna bazen profesörlük eklediği de olurdu.” Bize dedi ki, “Şu şu şu lügatleri getirin.” Osmanlıca sözlükleri istiyordu. Bilmediği bir şeye bakmak için değil, bize göstermeye çalışıyor. “Çocuklar bana bu lügatlerde ‘şeyh’ kelimesini bulun.” Biz de sözlüklerde bu kelimeyi bulduk. Bize ne anlama geliyormuş, diye sordu. Biz de, yaşlı insan, olgun insan anlamına geliyor, diye cevap verdik. Peki, Şeyhül Muharririn Burhan Felek öldü. Ondan sonra en yaşlı Şeyhül Muharririn benim. Onların bize Şeyhül Muharririnlik sıfatı vermesini beklemeyelim. Biz şimdiden itibaren imzamızı Şeyhül Muharririn İbrahim Hakkı Konyalı olarak atalım, dedi. Hakikaten o tarihten sonra hocanın belediyelere veya başka kurumlara yazdığı mektuplarda çok ilginç ifadeler vardı.

Son zamanlarında şu ifadeyi sıkça yazardı: “92 yaşındayım, rahmet-i rahman denizinin kenarındayım, kandilde yağ bitmek üzere.” diye bitirirdi. Her mektubundan sonra ona sorardık, hocam bugün hangi sıfatınızı kullanalım, diye sorardık. Bazen İbrahim Hakkı Konyalı müellif, muharrir diye imza atardı. Bazen Selçuk Üniversitesi'nin hocaya vermiş olduğu fahri doktora unvanını kullanırdı. Bazen Şeyhül Muharririn Dr. İbrahim Hakkı Konyalı olarak imza atardı.”

İ.H. Konyalı Bir Yazma Eseri İncelerken (İHKK Arşivinden)

İ.H. Konyalı Askeri Müze Önünde (İHKK Arşivinden)

Uzun ve sağlıklı bir ömür süren Konyalı, son yıllarında gözleri görmez hale gelince:

“Siz boş durmazsınız, beraber olmadığımız zamanlarda neler yapıyorsunuz hocam?” diye sorduğum zaman:

“Aman efendim aman!.. Neler yapmıyorum ki... Eskiden yazdıklarımı bu perdeli gözlerle büyüteç yardımıyla şöyle bir gözden geçiriyorum da... Neler neler yazmışım!... Onları nasıl yazdığımı hayret ediyorum! Kitapları hakkıyla tekrar tetkik ve tashih etmem gerekiyordu, yapamadım. Vakit bulamadım, ona üzülüyorum...” derdi.”

İsmail Hakkı Avcı, Yeni Asya gazetesinde çalıştığı zamanlarda sık sık Konyalı'nın evine gittiğini ve ona gazete götürdüğünü ifade ederek şunları aktarmaktadır: “Zili çaldığımda kapıyı açtığım zaman eski bir Osmanlı beyefendiliği içerisinde bizi mütevazı bir şekilde içeri alır. Topkapı Sarayı'na, Sultan Ahmet ve Ayasofya Camii'ne nazır salonda otururuz. Eşine ‘Şefikacığım!’ diye seslenir, kahvemizi söyler, biz bu arada sohbetlerimizi ederdik. Mevcut yazılarını alır, verilmesi gereken ücretini takdim ederdik. Bazı mevzularda benim merak ettiğim sorular sorardık ve büyük bir ciddiyetle ve derin bilgisiyle anlatmaya başlardı.”

“Son derece ikramperver ve misafirperver bir insandı. Evine gittiğimiz zaman o yaşlı halleriyle Eşi Şefika Hanım, İbrahim Hakkı Konyalı'ya çalışmalarında çok büyük destek vermiş bir hanımefendiydi. Bunlar, biliyorsunuz, gizli kahramanlar yani eşlerinin çalışmalarını gün yüzüne çıkararak hanımlar. Çünkü Şefika Hanım Osmanlıca'yı iyi bilirdi. Belgeleri okumada, tasnifte İbrahim Hakkı Konyalı'ya çok büyük yardımları olurdu. Evine gittiğimiz zaman günlük hadiselerden de konuşurdu tabii ki, ama çok saygılıydık. Onların ilham ettiği de buydu karşıdaki insana. Yani onların karşısında saygısız olamazdık. Çünkü kendileri öylesine hürmetli, o kadar saygılı insanlardı ki karşıdakini de derleyip toparlanmaya davet eden bir saygıydı bu. Gittiğimizde hem günlük hadiselerden, siyasetten mesela ahvalin olumlu olumsuz taraflarından konuşulduğu gibi söz dönüp dolaşıp mutlaka tarihe gelirdi. Çünkü o bir tarihçiydi. İkisi de sessiz insanlardı. Telaşlı değillerdi. Onun tıpkı bir alamet-i farikası olan meşhur bastonu ve beresi vardı. O zaten bizlere gelişinde de yani sokağa her çıkışında bastonunu eline alırdı. O

kolunda Şefika Hanım ile beraber yürürkenki halleri bugün gibi gözlerimin önündedir.

O ikilinin sakin ve dingil yürüyüşlerini unutamıyorum. Hasılı güzel insanlardı. Allah gani gani rahmet etsin. Hayırla yâd edilecek insanlardır. Rabbim mekânlarını cennet etsin. Bir fani için herhalde bundan daha güzel bir şey olamaz.”

Son yıllarında gözleri görmez derecede iyiden iyiye ağırlaştığı ve ancak büyüteçle okuyabildiği halde, “hırs-ı piri” (yaşlılık hırsı) tabir edilen taşkınlığa varan bir coşkunlukla çalışmalarını sürdüren ve kendisini ziyarete gelen ilim âşıklarına: “Ölmeye fırsat bulamıyorum!” diye başlayarak kendine has jest ve mimiklerle, ayakta ise elinden hiç düşürmediği bastonunu yere vurarak, eğer oturuyorsa masa ya da koltuk kenarlarını yumruklayarak: “Yorulдум efendim, çok yorulдум ammaaaa... Ölümüne bile vakitim yok!” gibi cümlelerle devam eden sohbetlerinde Konyalı'nın bu dört elif miktarı uzayan ‘ammaaaa.’ ları pek meşhurdur.

İ.H. Konyalı Hattat Hamidullah'ın Mezarını İncelerken (12 Temmuz 1975 Yeni Asya Gazetesi Arşivinden foto: Selahattin Tercan)

İ.H. Konyalı, Yavuz Sultan Selim'in Tarihi Kaftanını Bulup Teşhir Ederken (İHKK Arşivinden)

“Bazen ‘ilim yankesicileri’ olarak nitelediği sahte tarih yazarları söz konusu olunca, bu tatlı taşkınlığı daha da artar ve söz yumağının ucunu ‘ölüm’ le ilmekleyerek: ‘Tarih yağmacıları benim ölmemi bekliyorlar!. Yağmalarına yağ sürmek ve sahtekârlıklarını sürdürmek için benim ölmemi bekliyorlar ammaaaa... Ölmeyeceğim efendim, inşallah daha ölmeyeceğim... Ben öldüğüm zaman, göreceksiniz, bu ilim yankesicileri, bu tarih yağmacıları benim cenazeme, cenazeme bile gelmeyeceklerdir. Hepsi de benim ölmemi bekliyorlar, ziraaaa... ben ölünce, köpeksiz köyde değneksiz dolaşacaklar...’ der ve hemen ardından, hafif tonda kahkaha kopararak: ‘Köpek de biz oluyoruz galiba efem!..’ derdi. ‘hoh hoh’ layarak.”

Konyalı'nın şiire ve edebiyata karşı fazla merakı yoktu. Tarihçiliği daha ağır basıyordu. Ancak iyi şiiri sever ve bu konuda hep şunu söylerdi: “Şiir yazmak için hep çocuk kalmak lazımdır. Yahya Kemal Beyatlı ömrü boyunca hep çocuk kalabildiği için iyi şiirler yazmıştır” derdi.

Hayatının büyük bir bölümü İstanbul'da geçmesine rağmen Konyalılık duygusunu hep güçlü tutmayı başarmıştır. Zaten "Konyalı" soyadıyla meşhur olmuş ve tüm eserlerinde de bunu kullanmaktan mutluluk duymuştur. Mustafa Özdamar onu katıksız bir Konyalı olarak tarif eder ve şöyle der: "Rahmetli Hoca, İstanbul'un toprağından ve ikliminden söz ederken: 'Bu iklime kan ekmeniz can biter! Çöp dikseniz çınar olur!..' derdi."

Konyalı'nın şüphesiz en önemli özelliklerinden biri iyi bir kitabe okuyucusu olmasıdır. Kitabe okumaya adeta bir ömür harcamıştır. Bu konuda bir gazetede çıkan röportajında şunları kaydetmektedir: "Ben görmeden yazmam, yazacağım konuyu mutlaka görmem lazım. Allah'ın lütfu ile elli senedir Anadolu'da okumadığım kitabe kalmadı. 50-60 senedir dünyada kitabe okumayan kalmadı, yalnız biz kaldık. Son zamanlarda gözlerim rahatsızlandı. Allah nur-u basarı elimden almasın yeter. Bizdeki ilim adamlarını arşive davet ettim, kitabe okuyabilmeleri için. Onları imtihana davet ediyorum. Bu davete hiçbiri gelemedi. Bunu ben Yeni Asya'da yazdım. Henüz hiç kimse cesaret edip de bu imtihana gelmedi."

Aynı röportajında mezar taşlarını okuma konusunda da şunları aktarmaktadır: "Konya'nın eski bir gazetesi olan 'Babalık'ta Kristof Kolomb'un haritası yeniçeriler müzesindeymiş, diye küçük bir haber okumuştum. Bu haber üzerine Askeri Müze'de günlerce çalıştım, aradım, taradım fakat bulamadım. Daha sonra Topkapı Sarayı'nda da araştırma yaptım. İşte Piri Reis'in haritasını burada buldum. Nedim'in mezarına gelince, 42 sene evveldi. Mezar taşlarını okuyordum. Yüzlerce taş elimden geçti, bu işle uğraşırken yıkılmış bir taş buldum. Bunu kaldırıp okuyunca, bu taşın Lale Devri'nin meşhur şairi Nedim'e ait olduğunu hayret ve sevinçle gördüm."

Konyalı'nın kitabe okuma serüveni ve sevdası elbette bunlarla sınırlı değildir. Basılmış tüm kitaplarında yüzlerce kitabe metninin okunmuş hali bulunmaktadır. Kitabe okuma konusunda kendisine çok güvenen ve birçok yapının kitabesini ilk defa okuyan kişi olarak Konyalı'nın kendisini yer yer bu yeteneğiyle övdüğü ve bazen de

meydan okuduğu görülmektedir. Bu konuyu geniş bir biçimde örnekleriyle açıklayan yazılar da yayımlanmıştır.

Yazar, Çinili Köşk'ün kitabesiyle ilgili anlattıkları konuyu biraz daha açıklamaktadır. Bu eserin Fatih devrinin bütün özelliklerini üzerinde barındırarak günümüze gelebilen en kıymetli eser olduğunu yazmaktadır. Asar-ı Atika Müzesi'nin karşısındadır. Konyalı, bu yapının kitabesi ile ilgili şunları aktarmaktadır: “Kapisının üstünde ve yanlarında dolaşan kitabeyi okuyalım. Hakikatte iki satır halinde iken üç ve daha fazla satır halinde görülen bu sarmaşık ve girift satırlar önünde ben tam üç buçuk sene çalıştım ve tam 467 yılın okuyamadığı bu yazıyı okudum. Şimdi dört buçuk asrın düğümlerini üstünde taşıyan bir sırrı çözmüş olmanın zevki içindeyim. Altı satırın önünde 4,5 asrın âlimleri, tarihçileri durdular, şarkın yüksek bilginleri, garbın derin müsteşrakları Çinili Köşk'ün eşliğini aşındırdılar. Kafalarının bütün ışığını, gözlerinin bütün nurunu bu kitabe önünde tükettiler fakat bu tılsımı çözemediler. Fatih'in kitabesi konuşurulmadı. Üç buçuk senelik sabır aşındıran ve yoran çalışma ile elde ettiğim bu muvaffakiyetli neticeden sonra şu kanaate vardım ki; bu Farsça mozaik kitabeyi bir hazırlayan alim, bir istif eden hattat, bir de kasrın banisi İkinci Sultan Mehmet doğru okumuşlardı. Hattat tezyin zaruretine inzimam eden yersizlik endişesi ile bu güzel tarih kitabesinin kelimelerini öyle birbirine karıştırmış ve öyle istif etmiştir ki, kendinden sonra onu bir daha kimse okuyamamıştır. Bütün tarih kitaplarını karıştırdım. Fatih ve Beyazıt devri şairlerinin ve ediplerinin bize kadar gelebilen manzum ve mensur bütün eserlerini okudum. Bu kitabeye rastlayamadım, rastlayamazdım... Çünkü bu kitabe çini üzerine geçtikten sonra bir daha kimse tarafından okunamamıştır ki, bir tarihçi veyahut âlim onu nakletsin.”

Konyalı bu kitabenin Veliyettin Efendizade Bursalı Ahmet Paşa'nın kaleminden çıktığını düşünmektedir.

Kitabeye göre Çinili Köşk 1472 yılında yapılmıştır. Bu kitabe aynı zamanda köşkün tam bir ifadesi ve tasviridir.

Mustafa Özdamar onun kitabe ilmindeki uzmanlığını şöyle izah etmektedir: “Kendisi kitabe deşifre etmede, vakfiyeleri okumada, eski yazıları okumada uzman bir insandı. Zaten yazdığı kitaplar da Sanat

Tarihi ile ilgili şeylerdi, şehir tarihleri ile ilgili şeylerdi. İnsanı çok yoran çalışmalardır.”

İbrahim Hakkı Konyalı'nın arşivinde yer alan fotoğraflar arasında onun sahada mimari eserleri incelerken çekilmiş birçok resmi bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı merdivene dayayarak veya uzanarak veya eğilerek okuduğu yapı kitabeleri veya mezar taşı kitabelerinden oluşmaktadır. Bu işi o kadar çok yapmış ki, gittiği yerlere birçok defa eşini de götürmüş ve zaten tahsili olan Refika Hanım bile kitabe okuma yeteneğini elde etmiştir. Onun yayımlanmış kitaplarına baktığımızda, incelediği eserlerin varsa, mutlaka kitabesini çözümlediğini ve Latinceye çevirerek yayımladığını görmekteyiz.

İ.H. Konyalı ve Akşehir Belediye Başkanı Mustafa Şarlak (Konyalı Akşehir Yılan Yusuf Köprüsünü Beline Bağlanan Bir Halat İle Aşağıya Sarkarak Köprünün Kitabesini Tetkik Ederken) (İHKK Arşivinden)

İ.H. Konyalı Selimiye Kışlası'na Ait Kitabe ve Tuğrası Olan Kitabeyi Denize Atılırken İnceliyor (İHKK Arşivinden)

Eğitim Hayatı

İbrahim Hakkı Konyalı, ilk tahsilini Konya'da "Yıkık Mahalle" mektebinde tamamlamıştır. Ortaokul eğitimine tekabül eden rüştiye eğitimini yine Konya'da "Füyuzat-ı Hamidiyye" mektebinde yapmıştır. Bundan sonra da yüksek tahsil diyebileceğimiz ve lise ve üniversiteye denk düşen asıl eğitimini de, medreselerin ıslahı için Konya'da Sami Bekir başkanlığında açılan "İslah-ı Medaris-i İslamiye" mektebinde 12 yıllık ciddi bir eğitimin sonunda tamamlamıştır. Bu okulda iyi derecede Arapça ve Farsça da öğrenmiştir. Bu okul, nev-i şahsına münhasır bir yapıya sahip olup din ilimlerinin yanı sıra fen ilimlerinin de öğretildiği bir kurumdu. Birinci Dünya Savaşının başladığı yıllarda, devam etmekte olduğu Konya'daki İslah-ı Medaris-i İslamiye Üniversitesi kapanınca, İzmir'deki Amerikan Şimendifer Mektebine kaydını yaptırmıştır.

Konyalı, kendi el yazmasında bu tahsil hayatı ile ilgili şunları aktarır: "İlk tahsilimi kışın "Yıkık Mahalle" mektebinde yazın hergele başındaki camiin son cemaat yerindeki mektepte bitirdim. Hocaları aynı

idi. Rüştiye tahsilime Konya’da Seb’i Han Mahallesi’nde Emir Nurettin Türbesi çıkmazı içindeki bir evde Sarı Ali Efendi’nin açtığı “Fuyuzat-ı Hamidiye” mektebinde başladım. Sonra mektep “Akif Paşa” mektebine taşındığı için burada 1910 yılında tamamladım. İdadiye devam ettim. Konyalı, hal tercümesinde adı geçen okulun kuruluşu ve programı hakkında şunları anlatmaktadır: “Vakıf ile medresenin İslam medeniyetinin oluşunda aslan payı vardır.

Dejenerelenen bu iki müessesese Müslümanları zelil ve hakir etmiştir. Konyalı ilim adamları, hayırseverleri eski medresenin düşmanı (İslah-ı Medaris-i İslamiye) adlı bir İslam darülfünunu kurdular. Bu medresede İslam’ın istediği çapta madde ilimleri ile mana ilimleri kucaklaştırılarak okutulurdu. Programında Japonya’da İslami neşir de vardı.” İbrahim Hakkı Konyalı, 17 Ağustos 1331/1913 yılında İslah-ı Medaris-i İslamiye mektebinden diplomasını alarak mezun olmuştur. Konyalı, 1332/1914 yılında Konya Sanayi Mektebinde kısa bir müddet hocalık yapmıştır.

Konyalı 1333/1915 yılında İzmir’de açılan ve bir ihtisas ve meslek okulu olan Şimendifer Mektebi’nden yüksek derece ile mezun olmuştur. Almanların idaresindeki Anadolu-Bağdat demiryollarının Geyve ve Bozüyük istasyonunda staj görmüştür.

Kendisi ile yapılan bir röportajda Konyalı, “İslah-ı Medaris-i İslamiye” medresesinden bahis açılınca o günü yaşıyorcasına heyecanlandığını ifade ederek şunları kaydeder: “İslam’ın düşmanı olduğu taassup bu üniversitenin kapısından içeri girmemiştir. Bu medrese maddi ve manevi ilimleri toplayan ve o vakte kadar geniş sınırları olan Osmanlı İmparatorluğunda bir eşi daha olmayan öğretim müessesesi idi. Öğrenim süresi on iki yıldır. Buradan çıkanlar maddi ve manevi ilimlerle kendilerini cihazlandırıyorlar, doğu ve uzak doğu ülkelerinden birinin dilini öğreniyorlardı. Onlara doğu ve uzak doğu ülkelerinde İslamiyet’i yaşatma görevi verilmesi düşünülmüş, planlanmıştı.”

Hocaları

Konya hukuk mektebi müdürü Refik, Şeyhülislam Mustafa Sabri, Konya Mebusu Elmalılı Tefsirinin sahibi Küçük Hamdi (Elmalılı Hamdi Yazır), Ayan azasından Şeyhzade Zeynel Abidin, kardeşleri Rıfat ve

Ziya, Ahmet Tevhit, Hacı Üveyszade Mustafa, Konya Müftüsü Ömer Lütfi ve Fahrettin efendiler. Konyalı, Fransızca hocasının ise bir Ermeni olduğunu söylemekte ancak ismini zikretmemektedir.

Ailesi

İbrahim Hakkı Konyalı'nın evliliği ve ev hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Mevcut bilgiler de henüz herhangi bir yerde yayımlanmamış bilgilerdir. İbrahim Hakkı Konyalı ile ilgili Konya'da düzenlenen bir konferansta onun torunu Didem Atış Özhekim, dedesinin ailevi hayatı ve evlilikleri ile ilgili şunları söylemektedir:

“Dedemle ilgili aile anılarım ancak babaannemle tanışmalarına kadar geri gidebiliyor. Dedem 17 yaşında iken, İstanbul'dan Konya'ya ziyarete gelen Mediha'yı 13 yaşında ilk kez görür. Bir sene birbirlerine şiirler, mektuplar yazarlar. Babaannem 14, dedemse 18 yaşında bir öğrenciyken de evlenirler. İlk çocukları Yıldız kısa bir süre sonra dünyaya gelir. Yedi sene sonra ise oğulları yani babam Ayhan... Babamın liseyi bitirdiği sene ailelerine ikinci halam Mukadder katılmış. Hatırlıyorum da, küçükken adını söyleyemediğim için “Muku hala” derdim. Bu süreç içinde Konya'dan İstanbul'a taşınmışlar. Babaannem bahçeyi ve çiçekleri çok sevdiği için dedem ona bahçeli bir ev tutmuş. Yıldız halam Ankara'da Nigthingale Hemşirelik Okulu'nda okuduğundan, dedem de evden uzakta olduğundan, babam evin reisi gibiymiş. O da İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki eğitimine başlamış. Babaannem ve babamın en büyük zevkleri evlerinin arka bahçesinde çiçek yetiştirmek ve sabah kahvelerini ana oğul bu bahçede beraber içmekmiş. Yine böyle bir sabah keyfi sırasında, babaannem fenalaşmış ve doktor gelene kadar o çok sevdiği bahçesinde daha 38 yaşında iken, beyin kanamasından ölmüş. Ne yazık ki, dedem o sırada araştırma gezilerinden birinde imiş. O dönemin ulaşım koşulları nedeniyle yetişememiş karısının cenazesine...”

Özhekim, aynı konferansta Konyalı'nın ikinci evliliği hakkında da bilgiler vermektedir: “Aradan çok kısa bir süre geçmesine rağmen, annesinin baskısı ile dedem ikinci evliliğini yapmış. İkinci eşi, en büyüğü 22, en küçüğü 3 yaşında olan üç çocuğu istememiş evinde. Böylece üç kardeşin babalarıyla ilişkileri kopmuş. Yıldız halam evlenmiş ve küçük

halamı yanına almış. Bir süre sonra da halam sayesinde annemle babam tanışmışlar. Babam 31, annem de 26 yaşında iken evlenmişler. Bir sene sonra da ben doğmuşum. Dedem Üsküdar Tarihi'nin 2. Cildini yazarken geçirdiği trafik kazasına kadar, aile birbiriyle hiç görüşmemiş. Arabanın çarpma ve fırlatma şiddeti ile dedemin kalça, omuz, kol; kısaca neredeyse kırılmadık kemiği kalmamış. Babam ve halalarım hemen hastaneye koşmuşlar. Onların anlattığına göre, bir sene hastanede yatmış. Vücudunda hareketsizlikten yaralar açılmasın diye darı yatak ve yastıklar dikilmiş. O zamanlar babam da beni hastaneye götürmüş. İşte ben dedemle ilk defa o zaman tanışmışım ve sargılar içindeki dedeme hemen bir isim bulmuşum: 'Uf dede'."

İbrahim Hakkı Konyalı'nın birinci hanımından olan tek oğlu Ayhan, aynı zamanda Didem Atış Özhekim'in de babasıdır. Özhekim, genç yaşta yitirdiği babasının ölümü hakkında ise şunları anlatır:

"Aradan kopuk bir iki sene daha geçmiş ve babam 35 yaşındayken hastalanmış ve halamın çalıştığı Amerikan Hastanesi'ne yatırılmış. Dedem de hemen hastaneye gelmiş. Oğlu ile kendi duygularını, karakterini ortaya koyan bir konuşma yapmış: "Bak oğlum, bir yavrun var, ikincisi de geliyor. Güçlü olmalısın. Ben bir sene yattım, ne acılar çektim ama kalktım. Sen de kalkacaksın." Ardından yine bir araştırma gezisi... Ama sürekli hastaneye telefon açıp, babamın durumunu sorarmış. Hastaneye telefon açtığı bir gün, kulakları ağır işitmeye başladığından, ne yazık ki telefondakinin hemşire değil de annem olduğunu duyamamış ve ağlayarak sormuş: "Hemşire hanım, oğluma kanser diyorlar, doğru mu?" Birkaç gün sonra da bir baba için en büyük olabilecek acıyı yaşamış dedem. Yıl: 1971. 35 yaşındaki oğlu kansere yenik düşmüş. Gidememiş cenazesine ve Mehter Takımı'nı göndermiş."

Torunu Didem Atış Özhekim, dedesiyle görüşme anını ve sonraki yıllara ait anılarını şöyle anlatır: "Yıllar sonra Salacak Karlık Apartmanı'ndaki evine gittiğimde bilinçli olarak ilk defa dedemi gördüm. Yaşlı ve güler yüzlü bir adam. Beni ve erkek kardeşimi gördüğü ilk andan öldüğü ana kadar hiçbir zaman bize isimlerimizle hitap etmedi. Ben Mediha idim, kardeşim ise Ayhan... Bizi hep babaannem ve

babamın isimleriyle çağırды. Onlara çok benzediğimizi söylerdi. Sanırım bu benzerliklerimiz ona hep acı verdi. Bizi deniz manzaralı çalışma odasına aldı. Eski kitapların güzel kokusunun sindiği bir oda. Deniz tarafındaki pencerenin önü hariç, odanın her tarafı yerden tavana kadar kitaplarla dolu idi. Kardeşimle dedemin gösterdiği koltuğa oturduk. Şimdi düşünüyorum da; ne kadar çok incelemişim dedemi. Beyaz arkaya taralı saçlar, hafif pembemsi bir ten, tertemiz kokan bir tıraş losyonu. Fakat en önemlisi gözlerdi. Hafif nemlenmişti gözleri, belki yaşlılıktan, belki de bizden. Üstünde takım elbise vardı. Bunu çok garipsemişim. Evinde oturan bir insan niye kravat ve takım elbise ile oturuyordu ki? Daha sonra onu tanıdıkça anladım. Bu durum onun prensibi idi. Her sabah kalktığında önce tıraşını olur sonra takım elbisesini giyer, ardından kahvaltı masasına otururdu.”

Her gidişimizde bize nerede ve kaçınıcı sınıfta okuduğumuzu sorardı. Ziyarete gittiğim başka bir gün bana yine sordu: “Mediha kaçınıcı sınıftasın? Ne dersler görüyorsun?” Pencerenin önündeki berjer koltukta oturuyordu. Ben de koltuğun kenarına oturmuşum. “Ortaokul 3. sınıftayım, dede. Türkçe, İngilizce, matematik, fen gibi dersler var”. Dedem kısa bir süre düşündü: “Bak Mediha. Osmanlıca öğren. Seni kütüphanemin müdiresi yapayım”.

Bana bu düşünce çok garip gelmişti. Kendi kendime düşündüğümü hatırlıyorum. İngilizce, Fransızca, Almanca gibi diller varken, niye Osmanlıca öğreneyim ki...

Yıllar dedemin ileri görüşlülüğünü bana kanıtladı. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nü kazandığımda, girdiğim ilk ders neydi biliyor musunuz? Eski Türkçe. Bunu dedeme söyleyebilmeyi hep çok istedim. Ama biraz geç kalmışım. Daha doğrusu zamanlama hatası vardı; 10 gün önce ölmüştü. Biraz daha yaşayıp, Eski Türkçe öğrendiğimi, fakültemde bir öğretim üyesi olduğumu ve onun gibi ülkeme yararlı bir insan olmaya çalıştığımı görmesini çok isterdim.”

Konyalı'nın neneleri ve dedeleri hakkında pek bir malumat yoktur. Ancak bir yazısında babaannesinden bahsederken 1915 yılında Konya'da vefat ettiğini ve isminin de Fatma olduğunu nakletmektedir.

İ.H. Konyalı Ereğli-İvriz Kalesi Yolunda (İHKK Arşivinden)

İ.H. Konyalı Ereğli Ziya Efendi Mezarı Başında (İHKK Arşivinden)

Memuriyet Hayatı

18 Mayıs 1916 yılında Kafkas Demiryolları işletme memurluğuna atanmıştır. Topal İsmail Hakkı Paşa, Aydın, kasaba demiryolları umumi müdürü Miralay Ali Hikmet ve Nafia Nazareti müsteşarı Muhtar beylerden müteşekkil bir heyetle beraber Gence'ye kadar bir tetkik seyahati yapan heyete şimendiferci mütehassıs (uzman tirenci) sıfatıyla katılmış ve Kafkasya'da tarihi incelemelerde bulunmuştur.

1917 yılında İstanbul polis müdüriyeti dördüncü şube memurluğuna atanmış ve bu görevinden 1921 yılında ayrılmıştır.

İlk Türk şimendifercilerinden biri olan Konyalı, 1916 yılında Batum'da istasyon müdürlüğü yapmıştır. Bunu Konya Sanayi Mektebinde Türkçe öğretmenliği, 1918 yılında kısa bir müddet İstanbul Meşihat Dairesinde ders vekâleti hulefâlığında tetkik ve araştırmacılığı izledi ve ardından Başbakanlık Arşivinde uzman olarak çalıştı.

İki defa Şeyhulislamlik Ders Vekâleti Halifeliğinde, Medreseler Müfettişliğinde ve İstiklal Savaşı sırasında Anadolu-Bağdat Demiryollarının Konya Bağdat Otelinde kurulan Teftiş Dairesinde uzman olarak çalıştı.

Konyalı devlet dairelerinde ayrıca Askeri Müze ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde de uzman olarak görev yapmıştır.

Arşivi

İbrahim Hakkı Konyalı'nın uzun yıllar ve büyük emeklerle oluşturduğu büyük bir arşivi bulunmaktadır. Bu arşiv kendi adıyla kurulan Üsküdar'daki kütüphanesindedir. Konyalı, kendi çabası ile konu bütünlüğüne de riayet ederek toplam 5410 sarı zarf içine yerleştirdiği binlerce arşiv belgesi hazırlamıştır. Her zarfın üstüne de kendi mührünü ve imzasını basmıştır. Bunlar hibe olarak Vakıflar Bölge Müdürlüğü bünyesinde açılan İ.H. Konyalı Kütüphanesine bağışlanınca, her zarf Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kaşesiyle kayıt altına alınmıştır. Tezimizin özellikle "Dergi Makalelerinde Sanat Tarihi" ve "Gazete Köşe Yazılarında Sanat Tarihi" bölümleri bu arşivde bulunan bilgi, belge ve dokümanlar sayesinde oluşturulmuştur. Öyle ki Konyalı, kibrit kutusuna bile yazdığı bir notu atmamış ve ilgili zarfın içinde saklamıştır. Kaldı ki

bu zarfların içinde pek çok vesika, berat, hüccet, harita, resim, gazete ve dergi kupürleri gibi pek çok arşiv dokümanı bulunmaktadır.

Eserlerinde Kullandığı Müstear İsimler

İlk yazısı Konya'da Şerafettin Camii'nin karşısında muallimhanenin sağındaki matbaada basılan Meşrik-i İrfan gazetesinde yayımlanmıştır. Bu yazı 17 yaşında iken yayımlanmıştır. Bu yazı meşhur Arap hatibi Kus bin Saide'ni Ukaz Panayırı'nda kırmızı deve üzerinde jüri huzurunda yaptığı konuşmanın Türkçe çevirisiydi. Bu ilk yazısının başlığı şöyledir:

“Kâbe-i Muazzama'da Son Asılı Olanlardan Kus İbn-i Sâib'in Tercümesi”. Yine öğrenci iken bazı makaleleri Mısır'ın Arapça yayın gazetelerinde yer bulacak kadar kuvvetli idi.

Mütarekeden sonra Batum'dan Konya'ya dönen İbrahim Hakkı Konyalı, kendisini tamamen ilim ve araştırmaya vermiştir. Ayrıca Hak Yolu isimli ilk dergisini de bu dönemde çıkarır. Ethem Ruhî Balkan bu dergi için “O vakit İstanbul'da bile benzerine rastlanmayan bu ağır başlı ve ciddi mecmua bugün bile istifade edilebilen kıymetli bir mecelledir.” şeklinde övgüler yağdırmaktadır. İntibah'ta başyazarlık yaptığı gibi Mütareke yıllarında Tercümân-ı Hakikat'te daha çok tarihî konuları ele alan makaleler yazmıştır.

İbrahim Hakkı Konyalı, el yazısıyla yazdığı hal tercümesinde bu hususu şöyle izah eder: “1919 yılında Konya'da Hak Yolu adlı bir mecmua çıkardım. Yine Konya'da çıkan İntibah gazetesinde başmuharrirlik yaptım. Babalık, Konya ve Yeni Meram gazetelerine yazılar yazdım. Konya mecmuasında birçok tarihi yazılarım çıktı. Konya'da din ve mezhep avcılığı perdesi arkasında Ermenilere memleketi parçalayacak sözde milliyet aşkı aşılama için Amerikalıların ve Fransızların mektepleri ve Fransızların ayrıca kiliseleri de vardı. Amerikalıların son mümessili Dr. Dat idi. Onun müesseselerini Konya'dan atma mücadelemi Babalık gazetesinde yapmış ve muvaffak da olmuşum.”

İstanbul'a geldiği yıllarda Zekeriya Sertel, Halil Lütüf Dördüncü, Selim Ragıp Emeç ve Ali Ekrem Uşaklıgil'in çıkardığı Son Posta'da çalıştı. Gazetenin kapatılması üzerine Tan gazetesinde yazmaya başladı.

İlk eseri 1936 yılında 40 yaşında iken yazmış ve yayınlamıştır. Ancak ilk yazısı çok daha eskilere dayanmaktadır. İyi bir arşiv ve çalışma, araştırma disiplini sahip olan Konyalı, eserlerini uzun çalışma ve tetkiklerden sonra baskıya vermektedir. Kendi tabiriyle en kıymetli eseri olan Aksaray Tarihini 28 senede yazmıştır ve en hacimli eseridir.

İbrahim Hakkı Konyalı imzasını taşıyan kitaplar dışında on sekiz ayrı isimle çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yazdı. Konyalı, 'İbrahim Hakkı Konyalı' isminin dışında aşağıdaki isimleri de yazılarında ve makalelerinde kullanmıştır. Bu isimleri en çok ve tamamını kendisinin çıkarıp yönetimini yaptığı Tarih Hazinesi dergisinde kullanmıştır.

Amber Reisoğlu
Ayhan Atis
Ayhan Nalbantoğlu
A. Nalbantoğlu
H. Nalbantoğlu
Nalbantzade İbrahim Hakkı
İbrahim Atis
Derviş Karamanoğlu
Hakkı Arayan
İbrahim Cimcoz
İbrahim Hakkı
İ. Atis
Ömer Ataoğlu
Mediha Atis
Vakanüvis
M. Atis
Yeni Evliya Çelebi
Şefika Özdöl

Vasiyeti

Konyalı, tüm kitaplarını ve diğer vesikalarını bağışlayarak kendi adına bir kütüphane açtırmıştır. Halen Üsküdar III. Selim Camii'nin hünkâr mahfilinde bulunan bu kütüphane, nadir uğrayan araştırmacılara hizmet etmektedir. Ancak Konyalı, vakfettiği kitapları ve arşivi ile ilgili

bildiri mahiyetinde şöyle bir vasiyet yayımlamıştır: “On beş yaşımdan beri yetmiş dört yıl içinde topladığım yazma ve basma kitapların çoğu ilim güneşi görmemiş, eşsiz ve nadir vesikalarımı yurdun yarısından fazla topraklarında bulunan İslami ve gayri İslami tarihi eserler hakkındaki incelemelerimi içine alan defterimi Vakıflar Umum Müdürlüğü’ne yedi sene evvel hibe ettim. Üsküdar’da Selimiye Camii’nin muhteşem kasrı, kütüphane ve arşivime tahsis edildi. Adı: İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphane ve Arşivi’dir. Kitaplarımın, arşiv vesikalarımın, resim ve fotoğrafların sayısı yirmi bini aşkındır. Hiçbir halife, sultan, padişah ve Müslüman zengini bu kadar sayıda kitap ve belge vakfetmemiştir. Vakıflar İdaresi şartlarını yerine getirmemiştir. Hibeden dönülebilir. Bu hususta teşebbüse geçmiş bulunuyorum. Muvaffak olursam, bunları Konya Selçuk Üniversitesine vakfedeceğim. Kütüphane arşivimde bulunan yazma ve basma kitaplarımın ve arşiv vesikalarımın basma ve yayma haklarını yalnız Konya’nın Selçuk Üniversitesine veriyorum. Refikam ve varisim Şefika Konyalı’nın müsaadesi alınarak istedikleri gibi tasarruf edebileceklerdir.

Vefatı

İbrahim Hakkı Konyalı, 20 Ağustos 1984 tarihinde Konya Akşehir’de vefat etmiş, cenazesi İstanbul’a getirilerek 21 Ağustos’ta Karacaahmet Mezarlığı’na defnedilmiştir.”

1984 yılının Ağustos ayı idi. Akşehir belediyesinden bir davet almıştı. Davetin sebebi “Akşehir Tarihi” kitabının yeniden basılmasıydı. Onu görüşüp karara bağlayacaklardı. Konyalı 19 Ağustos 1984 günü İstanbul’dan hareket etti 20’inde Akşehir’e ulaştı.

Konyalı’nın temennilerine uygun düşen ilginç ölümünü eşi Şefika Konyalı, kütüphane personeline şöyle anlatmıştır: “Buradan (İstanbul’dan) gittik. Önceden bizim için ayrılan otel odamıza indik. İstirahatımızı yaptık. Ertesi gün sabahı kalktık. İbrahim Bey tıraşını oldu, temizliğini yaptı, üstünü başını giydi kuşandı. Kahvaltımızı yaptık. Az sonra, belediye başkanı bizi aldırma için makam arabasını göndermiş, araba geldi. Ben biraz keyifsizdim. İbrahim Bey’e: “Sen git, ben biraz istirahat edeyim” dedim. O gitti... Aslanlar gibiydi... Hasta filan değildi.”

Olayın bundan sonrasını o dönemin Akşehir belediye başkanı anlatıyor:

“Biz hocayı makam arabamızla otelden aldık. Ben belediye başkanlığında hocayı bekliyorum. Hoca geldi, gayet iyiydi, keyifliydi. Bize iltifatlar etti... Ben elini öptüm... Onu içeriye davet ettim, başkanlık koltuğuna oturttum. Hoca böyle bir yaslandı, yorgunluk ifadesi olsa gerek, hafif bir ooohh çekti ve rengi uçuverdi. Ben bayıldı sandım. Görevli arkadaşları çağırdım. Geldiler baktılar: Ölmüş efendim, dediler, sizlere ömür... İnanın inanmadım. Yüzü sarardı, biz bayıldı filan sandık. Sonra kısa bir süre geçti hoca hakka yürümüş.

İ. H. Konyalı'nın Karacaahmet'teki Mezarı

Aldığı Ödüller Ve Unvanlar

Aldığı ödüller ve unvanları hakkında kendi hal tercümesinde sunuları kaydetmektedir.

1. Gazetecilik şeref kartım vardır. En yaşlı gazeteciyim. Eskiden bir mesleğin en yaşlısına (şeyh) derlerdi buna göre ben Şeyh-ül Muharririm.

2. Konya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, doktorluk ve profesörlük paye ve unvanı verdi.

Kaynaklarda Konyalı'nın profesörlük unvanını aldığına rastlamıyoruz. Doktora ünvanı hakkında bir kuşku yoktur. Çünkü hem belgesi bulunmaktadır hem de bu belgeyi aldığı zamanki törenin resimleri mevcuttur. Ancak profesörlük için böyle bir kaynak mevcut değildir. Yalnız bir dergide yaptığı söyleşide bizzat kendisi bu unvanı aldığını dile getirmektedir.

3. Altı il ve ilçenin fahri hemşerisiyim.

4. Kütüphane ve arşivimi vakfederken, Devlet Bakanı Enver Akova bana şilt verdi.

5. Akşehir Belediyesi, Nasrettin Hoca şilti verdi.

6. Kültür ve Turizm Bakanlığı Armağanı.

7. Konya Turizm Derneği şilti.

8. 1982 Konya'da yapılan Mevlana bilimsel toplantısı şilti.

9. Konya Gazetecilik Cemiyetinin onur belgesi.

İbrahim Hakkı Konyalı'nın Eserleri

İbrahim Hakkı Konyalı özellikle yazdığı şehir tarihleriyle meşhurdur. Ele aldığı şehir hakkında titizlikle çalışarak en ayrıntılı bilgileri toplamış ve arşiv belgelerini de kullanarak çalışmalarını yayınlamıştır. Konyalı, tahlili bir çalışmadan ziyade hayli zengin bir bilgi birikimiyle geride tarihi malzeme olarak kullanılabilen şehir tarihleri bırakmıştır. Ayrıca Konyalı'nın çeşitli dergilerde yayınlanmış 234 makalesi ve yine çeşitli gazetelerde yayınlanmış 2080 adet makalesi bulunmaktadır. Yayınlamış olduğu Kitapların Kroolojik Sıralaması ise şu şekildedir;

Topkapı Sarayı'nda Deri Üzerine Yapılmış Eski Haritalar, 1936.

Tarihi Afrodit, İstanbul, 1940.

Harun Reşid, 1941.

İstanbul Sarayları, İstanbul, 1942.

İstanbul Sarayları, İstanbul, 1943.

Ankara Abidelerinden Karacabey Mamuresi (Vakfiyesi, Tarihi ve Diğer Eserleri), 1943.

- Nasrettin Hocanın Şehri Akşehir (Tarihi-Turistik Kılavuz), İstanbul, 1945
- Alanya (Alaiyye), İstanbul, 1946.
- Eski ve İslami Paralar, İstanbul, 1946.
- Mimar Koca Sinan (Vakfiyesi, hayır eserleri, hayatı), İstanbul, 1948.
- Mimar Sinan'ın Eserleri, (İstanbul'da Yaptığı Camiler), İstanbul 1949.
- Tevarih-i Salatin-i Osmaniye (Osmanlı Sultanları Tarihi), İstanbul, 1949.
- Fatih'in Mimarlarından Azadlı Sınan (Sinân-ı Atik) Vakfiyeleri, Eserleri, Hayatı, Mezarı, İstanbul, 1953.
- Söğüt ve Ertuğrul Gazi Türbesi, İstanbul, 1959.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi, İstanbul, 1960.
- Mesnevi, İstanbul, 1963.
- Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi, Konya, 1964.
- Türk Askeri Müzesi (Bütün Tarihi İle), 1964.
- Atatürk, 1964.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri, 1967.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Kilis Tarihi, 1968.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Ereğli'si Tarihi, İstanbul, 1970.
- Abideleri ve Kitabeleriyle Şereflikoçhisar Tarihi, İstanbul, 1971.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi I, İstanbul, 1974.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi II, İstanbul, 1974.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi III, İstanbul, 1975.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Üsküdar Tarihi I, İstanbul, 1976.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Üsküdar Tarihi II, İstanbul, 1977.
- Ankara Camileri, Ankara, 1978.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Beyşehir Tarihi (Ahmet SAVRAN 1991), Erzurum, 1991.
- Abideleri ve Kitabeleri ile Manavgat Tarihi (Ali YILDIZ 2010), 2010.